

Salla Tuomivaara

Amerikan valloittavuuden uhrina

Olin kesällä Amerikassa. Sisällä oli niin kylmä, ettei kesäasussa tarjennut. Lattioita peittivät loputtomat pehmeän pörheät kokolattiamatot, joille teki mieli kypertyä suojaan ilmastointilaitteiden hyökkäykseltä. Mutta niin ei toimita tieteellisissä tapahtumissa. Jääpalakulhoihin oli upotettu huerteisia pehmytjuomia, joita villatakkeihin kietoutuneet konferenssiosallistujat siemailivat. Toisin kuin minä, he tarkenivat shortseissa sisällä käyneessä kylmässä tuulessa. Ulkona oli heille liian kuuma, kaupunkiin ei voinut tustua. Minä hiostutin itseni sopimattomasti kulkemalla liikenevät tauot jalan ympäri maisemia, joita olin opinut pitämään elokuvakulisseinä.

Päämäärätön vaelteluni ensimmäisenä päivänä uudessa maanosassa toi eteeni *pow-wow*-festivaalin, intiaanien kulttuuritapahtuman. Paahteisessa teltassa vuorottelivat kilpailevat tanssiryhmät kävelemään oppineista vanhainkotisarjaan, jokaisella kilokaupalla koristuksia sulista kimaltaviini Amerikan lippuihin. Naiset hillittyinä, miehet hyvinkin saalistavina. Meitä valkoisia oli paikalla noin kolme. Mutta vieressäni istunut seneca-nainen innostui kuultuaan kaupungissa järjestettävästä ihmisten ja eläinten välisten suhteiden tutkijoiden konferenssista – olihan hän itse karhun klaania. Heistä ei kerrottu mitään, kun paikakunnan historiaa esiteltiin. Mutta menneiden vääryyksien ansiosta intiaanit saavat omistaa Yhdysvalloissa kasinoja, mikä on muilta kansanryhmiltä kielletty useimmissa osavaltioissa. Viereinen Seneca-kasino olikin pullollaan valkonaamoja. Pihan hikinäinen *pow-wow*-maailma ei houkuttellut. Mutta kasinon sisäänkäynnillä

limusiinit pysähtyivät kilpikonnan, haukan tai karhun viereen. Senecojen toteemieläinten patsaat valvoivat liikennettä sisään ja ulos uhkapelien maailmasta. Kasinotuotoilla moni surkeaan jamaan ajautunut reservaatti on nostanut asujaimistonsa uudenlaiseen tuloluokkaan.

Eläviä eläimiä paikalla ei ollut houkuttimena, vain kulunutkavioiset vaunuhevosekset odottivat eläintutkijoita ja muita turisteja. Sen sijaan tapasin ihkaikean Pocahontas-tähden. Baseball-lakkiset miehet pyysivät intiaaniprinsessan nimikirjoituksia lapsilleen. Piirroselokuvan äänen omat ”native beauty”-tuotteet tekivät kauppansa. Myös minulle, vaikkon ollut aivan varma kuulunko Suomessa niiden joukkoon, joille moiset puserot oikeutetusti kuuluisivat. Kulttuuritapahtuman hätkähdyttävien anti löytyi markkinakojujen keskeltä: Irakin sodan kunniataulu, jossa muistettiin sekä palanneita että palaamatta jääneitä Irakin sodan intiaanianskareita. Soturi-intiaanille on aina suuri kunnia päästä taistelemaan, minulle selitettiin. Olisin halunnut kuulla enemmän siitä, kuinka intiaanien historia ja Yhdysvaltain nykyiset väkivaltaishenkiset toiminnot suhteutuvat alueen alkuperäisten asukkaiden mielissä toisiinsa. Ainakin toisin kuin olin etukäteen kuvitellut. Mielipiteiden kirjosta en tosin saanut selvää.

Mutta konferenssikeskuksessa istuneet sosiologit olivat radikaalimpia kuin opiskelijajärjestöt Suomessa. Meidän välttämättömyytemme, väistämättömät uudistukset ja muutettava maailman sopeutumismme olivat heille uusoikeiston vyörytystä, hämmentävää ja selityksiä kaipaavaa poliittista suuntausta. Heidän, siis

meidän, sosiologien, eli laajan vasemmiston, olisi ryhdyttävä yhtä koviin toimiin, kuin joilla vastapuoli pelasi. Oikeisto oli järjestäytyneenä – heitä vastaan oli käytävä yhtä järjestelmällisesti. Konsensus-Suomen kasvatti ihmetteli. Eihän meillä ole Bushia, eikä edes Schwarzeneggeriä, mutta kyllä minä olin kuullut vastustettavat ajatukset aiemminkin, täällä Suomessa. Meillä vain on kovin vaikeaa kenenkään olla kokonaan toista mieltä. Amerikan jälkeen tiesin entistä vähemmän mitä mieltä pitäisi olla. Moni vanhentuneeksi luulemani totuus ja tämän päivän väärä mielipide olikin siellä totta.

Meillä on puhuttu vanhojen vasemmistosielijujen maailman romahuttamisesta neuvostoblokin myötä. Mietitty heidän selviämistään tuhoutuneiden ideaalien keskellä. Mutta ei ole kannettu huolta aikakauden lapsista. Me emme edes itse olleet keksimässä ja levittämässä ideoita, vaan ne tarjottiin meille valmiina. Niinpä me, ainakin osa meistä, todella kuvitteli, että sotilaallinen liittoutumattomuus on kaunis ja tarpeellinen aate, jonka soisi leviävän maailmassa, eikä Neuvostoliiton vallan sanelema reaaliopoliittinen valhe. Armeijattomia maita ihailtiin. Ajattelimme, että hyvinvointivaltio on paras valtiomalli, joka on taannut tasa-arvoa, hyvinvointia ja yhteiskunnallista vakautta. Peruskoulun idea oli auttaa heikoimpia ja kasvattaa kaikkia, eikä torpedoida lahjakkaiden uraa kohti Nobel-puheita. Siitä ei oikein uskalla edes puhua, että valtio-omisteisuudesta nähtiin koituvan hyötyjä. Vaikka edelleen ajatellen, että lääkkeiden valmistuksen ja jakelun voisi valtiollistaa.

Entä jos työelämän kiristyvä tahti ja pätkätöyläisyys eivät ajakaan

kolmikymppisiä psyykenlääkemaa-ilmaan, vaan varastetut lapsuuden arvot? Vanhoille vasemmistolaisille oli sentään pienenä opetettu, että kova työ se on joka kannattaa, ja että elämässä selviää, kun huolehtii omista asioistaan, eikä turhaan rettelöi. Niillä opeilla pärjää tänäkin päivänä aivan hyvin. Mutta entä me rauhankyyhkynemme ja tukiopeuksinemme? Niitä voi hyödyntää ensisijaisesti museotoimessa tai nostalgisissa romaaneissa.

Mutta päästyäni perille tähän oikeistolaisten elokuvatahtien hallitsemaan maahan, minä löysin sisältäni pienen amerikkalaisen, siis pohjoisamerikkalaisen – eteläamerikkalainen oli löytynyt jo aiemmin. Hymyily ja puhe pulppusivat aamusta iltaan. Kaikilla ihmisillä ympärilläni oli ilmeitä. He tervehtivät, kommentoivat, kyselivät, nauroivat. He olivat valloittavia. Myös muut kuin sosiologien radikaali ammattijoukko. Muistuttaminen heidän huonoista puolistaan ei auta – tiedän ne kaikki. Mutta minä viihdyin. Ja pohdin poliittisen oikeamielisyyden ja mukavan luonteen olematonta suhdetta.

Illalla hotellihuone oli kuin jääkaappi. Huonetoveri haki käytävän seinästä lisää jäätä viilentääkseen juomia. Hiki ei saanut tulla kuin urheillessa. Mutta onko tuo oikeastaan kummallisempaa kuin se, ettei bussissa tarvitse käyttää talvivaatteita edes keskellä paukkuvimpia pakasia, tai ettei toppatakkikansan valloittamassa kauppakeskuksessa saa olla alle 20 astetta lämmintä. Hiki saa täällä meillä virrata – kunhan vaan ketään ei palella. Ilmastonmuutos on aikamoinen kulttuurijuttu. Aivan välttämättömimmistä ei liene vielä tingitty, näissä maissa.

” Meillä on puhuttu vanhojen vasemmistosielijujen maailman romahtamisesta neuvostoblokin myötä. Mietitty heidän selviämistään tuhoutuneiden ideaalien keskellä. Mutta ei ole kannettu huolta aikakauden lapsista. ”